

Jirásek Alois

Filosofská historie

Alois Jirásek

Filosofská historie

«Public Domain»

Jirásek A.

Filosofská historie / A. Jirásek — «Public Domain»,

Содержание

I	6
II	11
III	14
Конец ознакомительного фрагмента.	19

Alois Jirásek

FILOSOFSKÁ HISTORIE

Neočekávejte, že vás zavedu do stinné zahrady Akadémovy, abyste tam naslouchali učení božského Platóna, aniž ve tmavý stín bujně zeleného lavřínu, kde by za ambróziové noci mysl vaši naplňovala rozkoší hudba sfér nebeských.

Nevkročíme v onen svět, „kde Sokrates každému o sobě, že nic neumí, povídá, kde Diogenes ze sudu vykukaje všechny mimojdoucí haní, kde Tímón všechněm zlořečí, Démokritos všemu tomu se směje, Hérakleitos naproti tomu pláče, Epikur hoduje a Anaxarchos praví, že to všechno nic není“.

Neseznámím vás s filozofy, „kteří pravdu každé věci znají, mimo jejichž vědomí ani nebe nic nedělá, ani propast ničeho neskrývá,“ ale s filozofy, kterým bujná krev v mladém těle kolovala, kteří zpívali, dychtili a milovali, s nimiž dívky, jinak bradatých, učených filozofů nic si nevážící, rády se bavily, ba je milovaly.

Vedle starožitného, šestitřídního gymnázia zařízena v Litomyšli Františkem I. roku 1802 studia filozofická, nejprve o třech ročnících, jež léta 1842 byly obmezeny na dva. Učení to, podřízené vrchnímu dozoru biskupů hradeckých, bylo ústavem samostatným pod zvláštním ředitelem, jsouc částí vysokých škol.

„Filozofem“ mohl se stát každý, kdož odbyl studia gymnazijní; pak navštěvoval prvním rokem přednášky v „logice“, a odbyl-li dobře zkoušky, postoupil do „fyziky“.

Kdo se chtěl věnovati studiím právnickým neb lékařským aneb kdo vůbec chtěl dosíci vyššího úřadu, musil se vykáhati vysvědčením, že odbyl studia na ústavě filozofickém.

Tím se stávalo, že starší lidé, kteří již nějaký úradek zastávali, přicházeli zpět na učení filozofické; a tak vedle dospělých mládenců zasedali dospělí mužové, naslouchající přednáškám otců piaristů.

Tenkrátě bývalo na Židovském, někdy za dob bratrských Olivetském kopci živo! V nedalekém renesančním zámku vrchnost s četnou družinou a služebnictvem, v koleji piaristické mnoho bratří řádových i kleriků; a kdy ráno na vížce gymnazijní studentským zvonem zazvoněno, jen se hemžilo kol studenty a posluchači, jichž bývalo zapsáno v logice i tři sta, ve fyzice pak na sedmdesát.

Tak prolog svůj doříkav, již oponu vyhrnuji.

I

Bylo roku 1847. ke konci měsíce dubna.

Jaro tehda záhy a utěšeně se otvíralo. Stromoví nevelikého parku kolem zámku litomyšlského již pučelo, a nejedna houština pokryla se hebounkým šatem čerstvě zelených listů. V jasném, čistém vzduchu obřázely se určitě věže piaristického kostela a zámecké štíty s četnými báními. Cesty byly jako mlat a drsná dlažba dlouhého náměstí vyschla úplně. Teplé paprsky opíraly se do domů novějších i starších ještě z dob bratrských a vnikaly až do podsíní, klenoucích se po obou stranách táhlého náměstí. Za toho teplého odpoledne panoval po celém podloubí čilý život. Největší ruch v mládeži, kterou zář a teplo nového jara jako broučky vylákaly.

Smích a pokřiky těch dětských hrdel nerušily městského strážníka Kmoníčka, jenž vyhřívaje se na kamenné lavičce před pilířem podsíně, upadl v lahodný spánek. Byl to již starý lev, který raději odpočíval, než za kořistí se honil.

Vracel se odněkud z předměstí, kde něco byl ohlásit, jak o tom svědčil buben přes rameno zavěšený a paličky v žlutých pouzdrech na řemeni zastrčené.

Každý již jeho slabou stránku znal, že kde může, opře se o zeď nebo zasedne na lavičku a oddá se tu sladké dřimotě. Říkali o něm, že chodě spí.

Klobouk měl stlačený do čela, hlavu na prsa skloněnu, a zpod šedivých, tupě přistřížených knířů dral se upřímný, zdravý chrapot klidného spánku.

Zvuky ty nevyrušovaly slečnu Elis, sedící v prvním patře u otevřeného okna nad Kmoníčkem. Slečna Elis byla, bez okolků řečeno, starou pannou, jejíž dobrotivé, bledě modré oči jistě padesátkrát viděly zemi v tom krásném jarním rouše.

Pletla punčochu.

Nevšímalala si ani tmavomodrého nebe, ani slunečního jasu, aniž vyhlížela na náměstí, a přece nepracovala tak pozorně a zručně jako jindy. Ruce její klesly často v klín a oči její pohlížely dovnitř pokoje, ke dveřím vedoucím do vedlejší jizby a pak zase na hodiny s alabastrovými sloupky, stojící na prádelníku, jehož mosazné kroužky a žluté plechové ozdoby leskly se jako zlato.

Všecko se v pokoji slečny Elis jen třpytilo, nikde ani prášku, vše bylo jak náleží rozestaveno, nikde ani stopy nejmenšího nepořádku. Židle a pohovka, potažená bělostným povlakem, byly staromódní, pamatující dobu kvetoucího copu; zato kulatý stůl, pokrytý pestrou pokrývkou, a ostatní nářadí byly již modernější, zrobeny dle vkusu dob z konce republiky a z dob velikého císaře.

Malá ručička minula již IV. a blížila se na V.

Slečna Elis položivši punčochu a klubko na okno, sestoupila doprostřed pokoje a zastavila se nedaleko dveří, odkudž zazníval hlasitý, avšak nesrozumitelný hovor. Konečně se rozhodnuvši, přiblížila se malá, suchoučká slečna ke dveřím a zaklepala.

Hovor rázem umkl a mezi dveřmi zjevil se mladík prostřední postavy.

„Pane Vavřeno, copak děláte? Čtvrtá již dávno minula. Copak řeknou u pana aktuára?“

„Dobře máte, slečno,“ odtušil mladík ve dveřích, a plná, čerstvá jeho tvář vesele se usmívala. „Mám s ním kříž! Tak se do hovoru zakousl a zamiloval do své myšlenky.“

„Jaké?“

„I samé tajné plány a revoluce, div že Litomyšl do povětří nevyhodí.“

„Ale, pane Fryborte, takové řeči!“

„Již jdu, slečno Elis!“ a za Frybortem zjevil se jeho kolega, filozof Vavřena, mladík vysoké, štíhlé postavy a výrazného obličeje. Klobouk měl již v ruce.

„Nevím, nevím, pane Vavřeno, co vám tak v hlavě straší, že jste zapomněl na hodinu. Jindy býváte na minutku.“

Vavřena se usmál.

„Vždyť to zas nahradím.“

„Pospěš si, pospěš. Slečna Lotty je dnes roztomilá. Viděl jsem ji u okna. Ty světlé šatičky a růžová pentle ve vlasech jí tak pěkně slušely!“

„Fryborte, nevím, co by tomu Mária říkala, že se tak ohlížíš po světlých šatech a růžových pentlích.“

„Však to na mne slečna nepoví, vidíte?“ a Frybort zadrhující hanačtinou vesele se na slečnu Elis usmíval.

Vavřena odešel.

Elis, u níž Vavřena i Frybort byli v bytu, usedla zase na židli u okna a jala se pilně plést. Frybort stál dosud u dveří svého pokojíku.

„Nebyl Zelenka odpoledne doma?“

„Nebyl,“ odtušila slečna. „Pořád chodí chudinka po těch hodinách. Ten zkusí, než dostuduje. Prosil mne, abych mu uvařila ovocnou kaši. V kuchyni má talíř křížal a sušených hrušek. Kde jen ten člověk síly nabere.“

„A pak dělá víc, než je potřeba.“

Slečna odvrátivši se od práce, pohlédla na studenta a usmála se.

„Vám studium víc slouží než jemu; ale – už kolikrát jsem se chtěla ptát, pane Fryborte, nevšiml jste si pana Špíny?“

„Nepozoroval jsem nic.“

„Tomu se divím; jen si všimněte. Od nějakého času je zamyšlený, málomluvný.“

„To asi proto, že se blíží čas, kdy půjde do kláštera.“

„Ne, proto ne. Nechce tam, vím, ale je to něco hlubšího. Věřte mi, že – že se zamiloval.“

„Špína – haha – Špína zamilován!“ a nemohl ani v smíchu ustati. Srdečný ten smích vyloudil úsměv i na rty slečny Elis.

„To bych jej rád viděl, jak se ke své křepelince sklání a ji líbá!“

„Jste zlomyslný.“

„Ó, nikterak. Špína je dobrák, hodný člověk; ale kdybych něco jistého věděl, smál bych se mu do očí.“

„Probůh mu ničeho neříkejte!“

„Kam šel?“

„Vzal si knihu a řekl, že jde studovat. Stěžoval si, že toho má mnoho.“

„Ovšem, je-li zamilován.“ „A vy si nikdy nestěžujete!“

„Což bych si stěžoval! Láska je sladkým břemenem a člověk by si ho ještě více žádal, a studium – do konce roku je ještě několik měsíců. Ale, slečno Elis —,“ a tu ustanuv ve svém lehkém, veselém tónu, zahleděl se na prádelník, kde visel na stěně kulatý, olejový obraz nevelkých rozměrů.

Na zašlé, tmavé půdě bylo viděti podobiznu mladého kněze. Obraz ten, který každého dne vídal, nevzbudil pozornost Frybortovu, ale tenký půlvěnc z mechu a umělých květín, který nad hlavou mladého kněze po zlatém rámcí splýval.

„Ten věnec tu nebyval,“ a tázavě se ohlédl po slečně, která, sklonivši ruce v klín, zamlkle seděla.

Prve, když tak znenadání Frybort na obraz udiveně se zahleděl, přeletěl její uvařlou tvář jako lehounký stín nachu a její oči na okamžik se sklopily.

„Je dnes svátek svatého Jiří a on se jmenoval Jiří —“

Škádlivý úsměv zmizel ze rtů veselého filozofa. Do pokoje vstoupil bledý, vyschlý mladík; letmo pozdraviv, spěchal do vedlejšího pokoje, v němž s Vavřenou, Frybortem a Špínou bydlel.

„Co tak pospícháš, Zelenko?“ ptal se ho Frybort.

„Zapomněl jsem knihu a za okamžik bude pátá. Musím do hodiny,“ a již zmizel v pokojíku.

„Ubohý instruktore!“ povzdychl Frybort, a jakoby jím pobídnut, pravil slečně:

„Mám také práci.“ Odešel za Zelenkou, který žádanou knihu sobě vyhledav, opět již z domu ubíhal, aby mladému svěřenci vpravil školní penzum do hlavy.

Frybort usadiv se za stolkem, na němž sešity a knihy porůznu v hojném nepořádku ležely, namočil brk a jal se psát na čistý arch.

„Kolegové!“ začernalo se na papíře velkou literou.

V pokojích nastalo ticho.

Slečna Elis pozdvihnuvši skloněnou hlavu, jala se dále plést, avšak stín zamyšlenosti z čela jí nezmizel.

Tou dobou zarachotil nějaký kluk nezbeda na buben starého Kmoníčka, jenž vytržen z dřímoty vstal a klátivým krokem, maje ospalou hlavu nachýlenu, kráčel ze své výpravy na radnici.

Zatím ubíral se Vavřena „do hodiny“.

Přešel podsíně a Židovské návrší, minul zámek, gymnázium a kolej piaristickou, až vkročil do tmavého domu copové výstavnosti. Nade vraty panského toho stavení vypínaly se jelení parohy, pod nimiž namalováno bylo „Boží oko“ s dlouhými, žlutými paprsky.

Po tmavých schodech dostal se do prvního patra, kdež zastaviv se u jedněch dveří, zaklepal.

Uvnitř bylo ticho, nikdo neodpověděl.

Vstoupil.

Jeho příchod nemálo překvapil mladou dívku, kteráž, jakmile zaslechla, že se dveře otvírají, vstala ze židle a rychle něco ukryla pod látkou šatovou na stole ležící. Kutila něco jiného, místo aby šila. Svěží tvář jí vzplanula živým nachem, a teprve když uslyšela Vavřenův hlas, obrátila své sklopené oči ke dveřím a pravila milým, příjemným hlasem:

„A, to jste vy, pane Vavřeno. To jsem se lekla!“ dodala upřímně.

„Fricka není doma, panno?“

„Ach, ano, tím překvapením jsem zapomněla. Odešel s tetinkou a Lotty. Tetinka prosí, kdybyste chvilenu posečkal, že přijdou brzo.“

„Milerád,“ a bylo patrné z hlasu a tváře, že opravdu rád počká.

„Je snad líbo?“ ukázala k pokoji, kdež obyčejně Fricka vyučoval.

„Nepřekážel bych vám tu na chvíli?“

Dívka ukázala usmívajíc se na stolicí, kdež se Vavřena usadil.

Lenka byla rozpačita. Chopila se kvapné práce, jako by vše chtěla uhoniti. Při tom, kdožví jak se stalo, hledala-li jehlu nebo nůžky, posunula látku na šaty tak, že kus jí se svezlo ze stolu. Zároveň ozvalo se bouchnutí, jako by něco těžšího spadlo ze stolu.

Lenka se ihned sehnula, ale prve, než po oné věci sáhla, byl tu již Vavřena, který rychle se sklonil, aby Lence tu službu prokázal.

Ruce jejich se setkaly a Vavřena ucítil na svém spánku dotknutí se jako samet hlad'ounek, teplé tváře.

A zase byla dívka jako z máku květ.

Knížka se rozevřela. „Smím se podívat na titul?“

Lenka upírajíc na filozofa své pěkné, jasné oči mlčela. Ten maje nepříliš tlustou knížku malého oktávu v rukou, četl hlasitě nadpis:

ALMANACH

ANEKDOTY

NOVOROČENKA 1823

Pak bezděky spustiv listy palcem zadržované, hleděl na kmitající se stránky, na řádky prózou i veršem, až oči jeho utkvěly zase na tváři mladé dívky.

„Odpusťte mi, prosím, že jsem vás prve svým myšlením urazil. Viděl jsem, že něco schováváte, a napadlo mě, abych pravdu mluvil, že to nějaké psaníčko —“

„Od kohopak?“ a Lenka se usmála, až se všecky její zdravé zuby zabělaly.

„Divu by nebylo!“ odtušil vesele mladý filozof. „Ale české knihy jsem se nenadál. To mne překvapuje. Myslím, že kdybych šel zde od jedné panny ke druhé, nenašel bych u žádné české knihy. Nevěděl jsem, že jste vlastenka. Vidíte, že jste?“ a podával jí pravici.

„Jsem!“ a Vavřena stiskl její měkkou, teplou ručku.

„Smím vědět, kdo vám tu novoročenku zapůjčil?“

„Já jich mám více. Četl jste tuto?“

„Vy mne zahanbujete. Nečetl.“

„Tak si ji vezměte, je-li libo. Čtu ji potřeť. Ve svém kufříku mám ještě jiné, a kdybyste si přál, všechny vám zapůjčím. Ale oplatit mi musíte!“ Usedla.

„Co mám, s radostí přinesu; není toho však mnoho.“

„Ale prosím, aby to ani teta, ani Lotty neviděly. Teď pochopíte, proč jsem tuto knížku tak rychle schovávala, když jsem uslyšela dveře otevírat. Teta nerada vidí, čtu-li, a zvláště českým knihám se směje. Nestydím se za své přesvědčení, ale poněvadž se proti tetě nemohu hájit, jak bych chtěla a jak by bylo třeba, proto raděj mlčím a vyhýbám se každé příležitosti.“

„Snášejte to, Lenko, je to pro dobrou věc. Ó, jak jsem rád, že jsem vás dnes poznal! Věřte mi, že mi nevolno a do hněvu, když vidím, jak naše slečinky jediné o pentličky a tkaničky se starají, když slyším, jak hovoří cizím jazykem o podobných tretkách a žárlivou, malichernou kritiku jedna o druhé a liché fráze z cizích knih naučené pronášejí! Láska k vlasti, čtení českých knih a hovor český není módou, není nóbl, a proto všeho toho si nevšímají, ba tomu se vysmívají! Mají prý jemné, citlivé ženské srdce, a pro hluboké, bolestné rány, pro staletou bídu a neštěstí svého národa je nepřístupné a zatvrzelé.“

Lenka seděla jako pěna, sotva dýchajíc.

Zářící její oči upíraly se na tvář filozofovu a jeho rty, a každé jeho slovo tak zaníceně pronesené vrývalo se v její pohnuté srdce. Zhluboka vydychla a na zardělém líci zjevil se blažený úsměv a v očích – slzy.

„Děkuji vám,“ pravila pohnutým, tichým hlasem. „Bylo mi to obcerstvením a potěchou. Ó, již dávno jsem podobných slov neslyšela! Tak mluvil můj nebožtík strýček.“

„Ten byl vaším učitelem?“

„Ty knihy jsou dědictvím po něm.“

„Pověděla byste mi o tom šlechetném muži?“

„Povím, ale —“

Na chodbě se ozvaly hlasy. Lenka sebou trhla a chopila se ihned práce. „Teta —“

Hned nato otevřely se dveře a paní aktuárová se slečnou Lotty a malým Frickem vstoupila.

„Ach, schau, Lotty, pan Vavřena ještě čeká. To jsme vás obtěžovali, aber es ist so schön draussen,“ mluvila rychle a živě, takže uctivě uklonivší se filozof nenabyl času, aby odpověděl.

Dámy zůstaly v pokoji, on pak odešel s chlapcem do vedlejšího, kde již knihy a papíry na stole byly přichystány. Paní Roubínková byla statná dáma vysoké postavy a čerstvé dosud tváře. Černé, pečlivě sčesané vlasy leskly se jí jako Lottynce, kteráž matce jako by z oka vypadla. V městě počítali dcerku aktuárovu mezi nejhezčí a právem. Štíhlým vzrůstem, sličnou tváří a tmavým okem vynikala nad jiné, a děvčata sama nemohla popřít, že má dobrý vkus a pěkně se strojí. Matinka nezelela výloh, jen aby dcera nejnovější módou překonávala ostatní.

Pan Roubínek tu volky, tu nevolky ke všemu svolil, ač jinak každý groš dvakrát obrátil, než jej vydal.

Zatímco matka s dcerou klobouky a svrchní šátky odkládaly, nabyla Lenka opět tolik klidu, že všechny stopy rozruchu a pohnutí z tváře jí zmizely. Šila pilně a odpovídala jako obyčejně na otázky své tety. Uvnitř však nebylo ticho a pokojno. Mladé její srdce již dávno přálo tomu mladému muži, jenž mezi filozofy slyšel. Ráda jej vídala, když přicházel Fricka vyučovat, těšilo ji, když za příležitosti s ní několik slovíček promluvil. Myslíla, že se jí tak líbí jeho čistá, jadrná čeština, jaké u nikoho mimo nebožtíka strýce neslyšela. Slýchala o něm od tety i Lotty samé pochvalné řeči a ráda jich hovorů naslouchala; netroufala si však o mladém tom muži něco podotknouti.

Teď bylo její srdce překvapeno. Nikdy se toho nenadála, že je takového smýšlení, že jí porozumí a nad ní se zaraduje. Své nejvroucnější city a myšlenky musila dosud tajiti; smáli se jí pro ně, ale on tiskl jí ruku a pravil: „Ó, jak jsem rád, že jsem vás dnes poznal!“

Jindy patřivala se zalíbením na toho hezkého studenta, jenž se Lottynce i jiným líbil; a dnes stál ten dívek jindy málo všímavý mladík před ní zanícený, horlivý, a výrazná jeho tvář byla jako ozářena.

Kdyby jej tak Lotty neb jiná dívka viděla a vroucí řeč jeho slyšela, byť tak vlastenecky necítila jako Lenka, sotva by zachovala srdce své klidné, sotva by je před ním uzavřela.

Natož Lenka, ta popelka v domě pana aktuára, které si málokdo všímal a které nikdo neocenil! Rodiče jí záhy zemřeli a sirotka ujal se „pan strýček“, farář v zastrčené pohorské vesnici. Byl starším bratrem matky Lenčiny a jedním z oněch vlastenců, kteří za tehdejších tak smutných dob úplné téměř neuvědomělosti tiše, ale blahodárně působili ve prospěch svého lidu.

Takového kněze vlasteneckého vychovankou byla Lenka. Když pěstoun a dobrodinec její skonal, zanechav jí mimo svou knihovnu, z níž české knihy jako poklad v kufříku svém chovala, jen skrovné jmění, přijal ji do své rodiny pan aktuár Roubínek, bratr nebožtíka faráře a Lenčiny matky. Tak žila již rok v domě druhého svého strýce, jsouc společnící a pomocnicí slečny Lottynky, miláčka paní Roubínkové.

Minula hodina a Vavřena odbyv vyučování, vrátil se do předního pokoje, připraven jsa na odchod. Ale paní aktuárová ho jen tak nepustila. Ráda se s ním bavila a i dnes zavedla hovor svým míchaným způsobem. Brzo prohodila něco po česku a zas opentlila svůj výrok německým dodatkem nebo vysvětlivkou.

Tázala se instruktora, užil-li také toho neobyčejně krásného dne, vypravovala mu, kde byly s Lottynkou na procházce, jak utěšeně je v parku. Neopominula podotknouti, jak byla dceruška veškerou tou krásou unesena. „Sie war hin vor Bewunderung!“ dodala.

„Ach což, to teprve duben! Jaký pak teprve bude máj!“ podotkla Lotty.

Vavřena sebou pohnul.

„Nevím, co ty pány napadlo! Prvního máje! Jaká to bývala radost! Diese Majales!“

„A nebudou letos zas, pane Vavřeno?“ ptala se Lotty.

„Jak by byly! Když loni nesměly být, letos jich opět nepovolí,“ odpověděla matka.

„Ale snad přece budou!“ určitě pravil filozof.

„Ach!“ povzdechla blaženě Lotty, hledíc tázavě na mladého filozofa.

„To by také mělo být! Odjakživa, co tu filozofie je, byly každého roku. Es ist ihr Vorrecht!“

„Ach, kdyby byly!“ opakovala dceruška a široce otevřené oči snivě upřela do prázdna, jako by tam viděla všechny rozkoše té studentské slavnosti.

„Přičiňte se, pane Vavřeno, aby majáles pánům filozofům byly povoleny!“

„Také na to myslím, jemnostpaní,“ a usmál se.

Když pak se poroučel, stihl poslední jeho pohled pracující Lenku. Ona to dobře zpozorovala a srdce jí vesele poskočilo.

„Ach, teď si vzpomínám, matinko, co mi dnes ráno povídala Mína listovních o panu Vavřenovi,“ živě zvolala Lotty.

„Nuže?“

„Že by prý pan Vavřena byl hezký a hodný, že kdyby nebyl tak stolz, so könnten man ihn ausstehen.“

„Ó, to je závist a Eifersucht.“ A matinka významně pohledla na dceru.

II

Frybort psal, škrtal, opravoval, přemýšlel a nanovo psal. Tak se zahloubil do své práce, že neslyšel ani hluk, ani šum, jenž otevřeným oknem z podsíně a náměstí do jeho pokojíku zaléhal. Pokoj ten byl pravý studentský byt, nevelký, bez ozdob a pěkného nábytku. Čtyři postele a černý kufr u každé stojící, zabíraly nejvíce místa. Mimo ně tu byly dva větší stoly, jeden menší, u kterého Frybort psal, a vzadu u zdi stojan na knihy. Na zdi visely v hnědých rámcích dvě kolorované mědirytiny dle francouzských originálů a mezi nimi kytara na zelené pentli.

Právě dočítal si Frybort potichu načisto již přepsaný svůj plod, když v předním pokoji ozval se mírný hlas slečny Elis, kteréž dutý bas odpovídal.

Frybort složiv arch, uschoval jej rychle do svého stolku. Vstoupil mladý muž, dlouhé, poněkud přihrblé postavy. Nerovnost ta nebyla přirozenou vadou, ale následek shrbeného, ustavičného sedění a nerovné chůze.

„Ach, vítám tě, Špíno. Kdepak se pořád touláš?“

„Byl jsem v parku,“ a usedl na kufr. Vyňav pak z velkého stolu kus chleba, jal se chutě pojídati.

Frybort hleděl mlčky na svého kolegu, který sotva něco málo pojedl, chopil se opět knihy a dal se do pilného čtení. Tvář jeho byla nahnědlé barvy, čelo nízké, nos nepěkný a především neslušely mu veliké, nerovné zuby, z nichž dva přední div nevyčnívaly.

„Špíno!“ začal po chvíli Hanák.

„Studuju,“ mrzutě odbyl jej druh; ale netrvalo to ani pět minut, a již letěla kniha do kouta a student vyskočil. „Řas vezmi všechnu filozofii!“

„Proč se durdíš?“

„A kdo by se smál? Namáhám se jako bloud a dostanu konečně tu nějakou primu a koneckonců – musím přece do kutny! Já tím fráterem nebudu, ne a ne!“ a prudce přešel několikrát nevelkou prostorem.

„Jaký brouk ti najednou vlezl do hlavy? Pojd' sem, hošku, pojd', tu se postav.“

„Nech toho!“

„Nevymkneš se mi, příznej se, tys zamilován!“ Hnědé líce nezkušeného, prostoduchého filozofa zbarvilo se do temna. Byl v rozpacích. „Kdo ti to pověděl? Co – ti – “ Ale hlas a výraz tváře jeho nepřesvědčovaly. „Tak se mi svěř, kamaráde!“

„Nech mne! Tobě se svěřit!“

Dobrácký Špína nikdy tak urputně neodpovídal. Odvrátiv se, usedl opět na kufr.

Frybort viděl, že je podrážděn, a proto umkl. Po chvíli, bera klobouk, ptal se:

„Nevíš, je-li Márinka v krámě, nebo sama domácí?“

„Nevím,“ zahučel Špína nejhlubším basem a přes tvář se mu opět mihl brunátný stín.

Frybort prosed pokojem slečny Elis, která připravovala něco v kuchyni, vyšel ven a stanul nad úzkými, točitými schody, nad nimiž se již šero rozkládalo.

Vtom zdola na síni zanotoval si vesele příjemný dívčí hlas a hned nato bylo na schodech slyšeti rychlé, drobné kroky. Frybort sestoupiv něco níže zastavil se a roztáhl obě ruce, takže zastoupil cestu. A již narazila naň nahoru chvátající dívka; lehounké vykřiknutí ozvalo se šerem.

„Márinko, já to jsem.“

„Ah, pusťte mne, maminka je v krámě —“

„A my jsme tu, a nevidí, neslyší nás.“

„Dám vám tu kytíčku fialek, pusťte-li mne. Nesu si ji do skleničky, ale když jste tak zlý, vyplatím se.“

„To ano, pěkně prosím.“

„Tu máte. Ale — “ zmlkla v jeho náručí.

„To za tu kytičku,“ a políbil ji vroucně ve spánek i planoucí, hebké líce. Svěží děvče přestalo se na okamžik bránit, ale pak vytrhnuvši se mu z objetí stanulo několika skoky nad schody. Oko i tvář plály, vlasy nad pěkným čelem byly pocuchány.

„Márinko, půjdete na procházku?“ šeptal rozohněný mladík.

„Hněvám se.“

„Na valy, nebo do parku?“

„Do parku –“, a zmizela mu z očí. Vklouzla mžikem do pokoje, jenž byl vedle bytu slečny Elis. Krev se Frybortovi rozehrála; drže vonnou kytici v ruce, vyšel ven. Vpravo od domových dveří byl krupařský krám, kdež odpoledne Márinka prodávala. Nyní sešla tam sama matka, paní domácí, dávši dcerce dovolenou, aby s přítelkyní vyšla si na procházku. Frybort jda kolem, uctivě pozdravil mateř své Márinky.

„Ale, pane Fryborte!“

Zastavil se.

„Copak je to, vy jste celý bílý!“ a vážná, nevelká měšťanka ukazovala na prsa filozofova, kdež byl tmavý kabát zabílen.

„Ah, to nějak ode zdi, děkuju.“

„Tak, prsoma jste se tlačil ke zdi?“

„To jak kabát visel!“ a směje se poroučel se matroně, nějak nedůvěřivě naň hledící.

„Zapomněl jsem, že je Márinka v krámě růží moukou posypanou, že má vlasy jako napudrované,“ pomyslíl vesele filozof a zamířil do zámeckého parku.

V studentském pokojíku hořela na jednom stole lampa; na menším, u něhož Vavřena seděl čta, planula svíčka. Špína, neodstrojený, ležel natažen naznak přes kufr a neodestlanou postel v šerém koutě a dýmal z dlouhé dýmky.

Oči jeho byly upřeny do prázdna.

V pokojíku bylo ticho, jen občas ozvalo se cinknutí lžice o talíř. Zelenka pojídal svou večeři, ovocnou kaši, zajídaje ji částí chleba, třetí to a poslední. Mělt' naurčito vyměřeno, mnoho-li chleba ráno, v poledne a večer mohl by si popřáti. Bylt' téměř jen od něho živ. Právě se vrátil z kondic unaven a hladov; i chutnalo mu dobře. Sotvaže pojedl a ze stolu sám si uklidil, už chopil se ten bledý, suchounký mladík knihy a studoval, či „dřel“, jak Frybort říkával.

„Almanach“ Lenčin zajímal Vavřenu velice. Seděl u knížky již značnou chvíli, a přece dosud nepřečetl ani první stránku. Hledělt' zamyšleně na desku, kdež na zežloutlém papíře švabachem bylo napsáno:

Und weh dem Lande, dessen Söhne
frech verachten Heimatstöne
und heimatlichen Sagenkreis!

Něco níže kulatou latinkou:

Zármutek nad hynoucí vlastí jest nejbolestnější.

MYSLÍMÍR

Nad těmito řádky bylo lze se zadumati.

Psalť je Lenčin strýc farář, jenž tu svým vlasteneckým jménem se podepsal.

Jak asi miloval svou vlast ten muž, v tichém zákoutí pohorském žijící, jak o ni se strachoval, jakými nadějemi se těšil, až snad zklamán ve svých přáních a svém očekávání v chvíli smutné skleslosti myslí tato beznadějná slova napsal! Jsou-li výrazem nálady chvilkové, či tížila jej ta myšlenka, že národ zahyne, až do posledního okamžiku života jeho? Či obsahují smutnou pravdu?

Ne, ne, tomu rázný mladík nevěřil. Bylo hůře, černější mraky kdysi hrozily, a přece národ nezahynul. Tma neuvědomělosti se protrhává, jasné paprsky tu jasně již proudí, tam zdálí prokmitají. Bude den, bude den!

A opět zahleděl se na psaná ta smutná slova. Viděl před sebou vážného, šedovlasého kněze, an sedí v stinné zahradě farské pod košatou lipou vedle mladistvé dívky. On čte z knihy, on napjatě poslouchá, tu a tam slovíčko na výklad prohazuje, až se rozhovořil.

A ona naslouchá hledíc na starce, jako dnes jemu naslouchala, hledíc naň zářícím, vlhkým okem. List se převrátil a zakryl desku.

PINDAR A KORINA

Probuzen ze svého snění, jal se Vavřena čísti povídku v čele almanachu uměštěnou:

„Jako se denice na východu a zvířetnice na západu leskne, tak se tyto dvě hvězdy jedenkrát stkvěly na obloze řecké.

Korinu zplodila Tanagra, Pindara Théby.“

Ale již v tomto úvodu sladkobolné, neobyčejnou láskou plné povídky byl vyrušen Frybortem, který notuje sobě veselou písničku, vstoupil do tichého pokojíku.

„Četls, Vavřeno?“

„Ano, něco jsem opravil a něco zkrátil.“

„Dobře. A ty si nevšímneš? Vidíš tu krásnou kytíčku?“

„Hezká.“

„Ó, vzácný dar! Přivoň si!“

„Chci čísti.“

„Zelenko, podívej se ty!“

„Prosím tě, studuju.“

„Tak ty, Špíno, přivoň si a uzdravíš se ze svého mrzoutství. Podívej se, jak krásná, jest od Márinky.“

Špína se byl již obrátil a se nadzdvihl, ale hned zase klesl do peřin, a obrátiv hlavu, zabručel něco, čemu nebylo rozumět.

„I aby vás, vy dřiči, vy knihožrouti!“ a dav kytíčku do malé skleničky, kterou s sebou přinesl, vyskočil na kufr a strhl kytaru ze zdi.

Zelenka uslyšev zvuky laděných strun, zacpal si oběma rukama uši a sklonil se níže ke knize.

Plné akordy zazvučely a hned nato zapěl Frybort, sedě na posteli, zvučným barytonem:

Když jsem svou Márinku

vyprovázel domů —

Zelenka vzhledl zoufale i prosebně k zpívajícímu druhovi a jal se partii svou polonahlas odříkávat.

Ale Frybort nedbal, a maje kytaru na zelené pentli zavěšenou, drnkal dál a zpíval o tom, jak Márinku svou domů vyprovázel.

III

V neděli časně ráno, kdy Špína ještě spal a Zelenka již pilně v posteli studoval, zasedl Vavřena s Frybortem k malému stolku, kdež listinu, kterou minule Hanák sepsal a Vavřena opravil, znovu četli a o ni rokovali. Hovořili potichounku, šeptem, takže jim nebylo nic rozuměti; nadto byl Zelenka do svého studia tak zabrán, že kolegů tajemně rokujících ani nedbal.

„Musí to být, smáli by se nám!“ dokládal Frybort.

„Fyzikové jsou s námi zajedno.“

Proud zlatého světla vnikal do pokoje ohlašuje krásnou neděli a jako na oslavu zazvučely z děkanského chrámu zvony, jejichž vážný, příjemný hlas čistým vzduchem jasně se rozléhal. Zanedlouho na to ozval se také pronikavější zvonek z budovy gymnaziální. Sotvaže zazněl, chopil se Vavřena, již úplně přistrojený, klobouku a holi, která byla privilegiem všech filozofů, a chvátal z domu.

„Copak je to?“ ptala se slečna Elis, když ostatní přišli do jejího pokoje posnít; „pan Vavřena tak kvapně odešel a nečekal ani na snídání.“

„Snad šel procházkou užít tak krásného jitra,“ odušil Frybort.

Zanedlouho i oni odešli.

Bylo okolo deváté hodiny. Ve velkém sále koleje sešli se filozofové obou ročníků na exhortu.

Bylo jich přes tři sta. V rozlehlé síni hučelo to a šumělo tolikerým, tu tišším, tam hlasitějším hovorem. Mluvili německy, česky. Dnes bylo nadobyčej živo, a skoro všichni promlouvali o témže předmětu. Kdož ví, kdo začal, kdo tu jiskru mezi ně hodil; ale zapálila. Ostatně to bylo dosti přirozeno. Duben byl u konce a nastával první den měsíce máje, který jindy býval tak hlučný a veselý.

Toho dne odjakživa slavívali filozofové podle starodávného obyčeje a jaksi již svého privilegia „majáles“, slavnost májovou, na kterou se nejen oni a děvčata, ale i všecko město po celý rok těšilo.

Před dvěma léty zakázal však biskupský komisař ve jménu biskupa hradeckého tuto slavnost. Letos mělo to býti potřetí, co den prvního máje bez hluku, hudby a šumného veselí měl minout. O tom synové múz živě rokovali.

Kolem Fryborta, u okna proti dveřím stojícího, skupilo se jich nejvíce a tam také nejživěji hovořili. Dveře se otevřely a do sálu vstoupil Vavřena. Zahlednuv svého přítele, zamířil ihned k němu. Aby se nemusil tlačiti, dal se přímo přes výstupek profesorské katedry, u které náhle stanul. Skloniv se, vzal, jako překvapený, arch papíru tam ležící, a jal se jej potichu čísti.

„Hleďme, co tam Vavřena našel!“

„Co to máš?“ ozývaly se hlasy.

„Svědčí to vám.“

Přemnozí hrnuli se ke katedře.

„Ukaž, ukaž!“ volali hlasitě.

„Přečti to!“ křičeli jiní.

„Ticho!“ zvolal Frybort. „Vavřena to přečte.“

Filozofové umkli a Vavřena stoje za katedrou, jal se jasným, zvučným hlasem čísti svolání ku všem posluchačům učení filozofického, jímž neznámý pisatel připomínal starodávny obyčej a privilegium slavnosti májové. Vylíčil ji znova živými barvami, aby krásu její živě na paměť uvedl, dovolával se cti a reputace studentské a nakonec vyzýval je, aby jednomyslně a svorně, ničím zastrašiti se nedadouce, „majáles“ jako jindy slavně slavili, staré privilegium tak obnovili a čest starodávnej filozofie zachránili.

Hlučný pokřik pochvaly a souhlasu rozlehl se prostornou síní. Sotvaže Vavřena z katedry mezi kolegy sestoupil, vkročil do síně profesor náboženství, dlouhý, suchý piarista. Tvář jeho byla vážná, přísná; malé pronikavé oči jeho zpozorovaly ihned neobyčejný ruch a pohnutí.

Usednuv vyňal ze svých explik listinu, kterou když rozevřel, oznámil svým jednotvárným, tenkým hlasem, že prve než exhortu začne, pánům přečte přípiš biskupské kanceláře.

Temný hukot ozval se vzadu jako hlas blížící se bouře. Profesor jal se čisti listinu a suma všeho bylo, že biskup opět zakazuje všeliké hlučné slavení prvního dne měsíce května, a znovu že se připomíná záповěď, která již dříve byla vydána.

Prve než profesor dočetl, strhla se neočekávaná bouře. Hučení, sykot, šoupání podešví, nevrle a odbojné hlasy, rány filozofických holí o lavice, to vše naplnilo sál pekelnou vřavou, takže hlas profesorův v hluku tom zanikal jako volání kapitánovo na vzpurné lodníky za hukotu bouře.

Umlkl, ale jakmile hřmot poněkud se utišil, jal se nanovo čisti. Sotvaže začal, nová vřava. Bledý hněvem povstal a měře lesknoucíma se očima řady nespokojených posluchačů, chtěl k nim promluvit. Ale když ani tu sluchu nedošel, sebral své papíry, a rozlícen nad tou potupou, kvapně odešel.

Ze sálu však hlučely dosud vášnivé hlasy a ze všeho hřmotu a hučení ozývalo se bouřlivé: „Majáles! Majáles!“

Na filozofskou mši, která bývala o deváté hodině, chodívalo mnoho lidí. Dnes za krásného nedělního jitra shromáždilo se záhy před začatím bohoslužby zvláště veliké množství. Pěkně strakatilo se v lavicích různobarevnými šaty paní a dívek, které nejhrořlivěji na devátou „filozofskou“ chodívaly.

Určitá hodina již minula a dosud posluchači nepřicházeli. Kostelník vyšel několikrát ze sakristie před oltář, vyhlížeje k hlavnímu vchodu, ale filozofie nešla.

Již svíčky na hlavním oltáři rozsvítil, již chvíli hořely, tu teprve ozval se temný hluk a hned nato valily se proudy studentů hlavním vchodem i postranními dveřmi do chrámu.

Nejedna slečna pozvedla hlavu, aby snad všechny, snad také jen někoho zahledla. Jindy zas ji hned zbožně ke knížce sklonila; ale dnes všechny udiveně hleděly na valící se zástup.

Kde byl obyčejný pořádek a postup? Co se stalo? Přihrnuli se jako stádo pomíšení, neseřadění; a v jakém nepořádku přišli, tak se postavili neb usadili. Hle, jak tu tam hlavy dohromady strkají, šeptají, jak významně na sebe hledí! Bývalý klid byl tentam a nebyvalý ten rozruch nemohl ani v poklidném chrámu se utišiti.

Podivení všech vzrostlo však ještě více, když u oltáře neobjevil se, jako vždycky, profesor náboženství, nýbrž jiný kněz z bratří kolejných.

A když bylo po mši, nerozcházel se filozofové jako jindy, nýbrž zastavovali se před kolejí aneb odcházeli v tlupách nadobyčej četných a živě rokovali. Největší tlupa byla kolem Fryborta a Vavřeny.

O tom všem živě vypravovaly paní Roubínková s dcerou, když se navrátily domů. Pan aktuár dokončuje svou toaletu, strojíl se na velkou, na kterou co neděli chodíval, naslouchal, aniž jevil jakéhosi udivení neb živějšího účastenství. Vůbec zachovával ve své poněkud bledé, málo význačné tváři stálý klid, jaký úředníkovi, aby úctu vzbuzoval, dobře sluší, a nikdo neviděl tuto lhostejnou, jakoby voskovou tvář pohnutou.

Co manželka a dcera jedna přes druhou živě vypravovaly, stál před zrcadlem, omakáváje bílý, naškrobený šátek, těsně kolem krku na umělou kličku uvázaný, přehlazoval si vlasy v „šístky“ do spánků sčesané.

Když Lottynka líčila, jak ti filozofové nějak rozhárání do kostela se přivalili, obrátil se klidně a pravil suše:

„Lenko, áróna!“

Lenka, která za sebe i za strýce pilně poslouchala, odskočila k almaře, odkudž přinesla tmavomodrý frak, který zvolna a vážně, jako by nějakou důležitou listinu podepisoval, na se oblékal. Jako pan hrabě dával svým koním rozličná jména, tak pan aktuár svým kabátům a frakům, z nichž jeden po druhém ne maně a libovolně,

ale dle určitého pořádku, a jak čas vyžadoval, na sebe brával.

Dnes byl „árón“ na řadě, který měl odtud jméno, že látku naň pan Roubínek koupil od žida Áróna. Mimo áróna měl ještě „abraháma“, kabát perníkové barvy, který zakoupil od žida Abraháma. Nejen izraelská, ale též křesťanská jména měly částky jeho šatnice.

Když nastal nějaký svátek Panny Marie, oblékl vždy šedomodré pantaloný, jež v rodině i dále mimo dům pod jménem „mariánských“ byly známy. Všecko mělo svůj čas, vše chodilo podle určitého a nezměnitelného pořádku jako na drátkách.

Když už měl árona na sobě, chopil se lesklého kastorového klobouku a dal se na cestu.

Prve než ze dveří vystoupil, políbil chladně a vážně svou manželku. Nato ta nevelká, suchá, jako strnulým klidem napuštěná osoba vážného úředníka zmizela.

A teď se ženským jazýčky rozvázaly.

„Jen si pomyslete, matinko, pan Vavřena se po nás ani neobrátil, ani se nepodíval!“

„Byl jako všichni. Ale snad odpůldne přijde a pak nám musí všechno povědět! Aber alles!“

Odzvonili velkým, minulo poledne.

Zrovna o půl jedné, jako vždycky, byli u Roubínků po obědě. Fricek vyběhl ven, někam do zahrádky; Lenka se služkou poklidivši, usedla v prvním pokoji. Nedělní odpoledne byl jí nejmilejší čas. Co strýc s tetou a Lottynkou seděli v zadním pokoji, mohla ona v prvním volně podle své vůle jednati. Tu vytáhla z kufříku nějakou knížku po nebožtíkovi strýcovi, a usednuvši u okna, anebo v létě do zahrádky, jala se číst, a to horlivě, s celou duší; nejednou přitom se zamyslela, oddávajíc se dumám i milým vzpomínkám. Tu jí bylo nejvolněji.

Tou dobou hověl si strýc Roubínek, svléknuv árona, v měkké lenošce u stolu. Lottynka přinesla otci již nacpanou, dlouhou sádrovku i oheň a tatínek jal se chutě bafati. Nekouřilť nikdy jindy než v neděli odpoledne po obědě a navečer. A když tabák v bílé hlavičce v modrošedý dým se rozplynul, vážně vyklepal dýmku a pak obyčejně psal nějaké psaní. Jiných dnů mu nevěnoval. Zatímco Lottynka k nějaké přítelkyni zaběhla a matinka u stolu blaženě podřimovala, „skládal“ pan aktuár psaní. Vše dobře a jak náleží promyslel, nežli napsal; zato nic neopravoval a věty jeho byly urovnány a vypulérovány až radost poslouchat. Ovšem trvalo to někdy několik neděl, než list dokončil. Neměl spěchu a korespondence páně Roubínková nebyla velká. Když co napsal, vzbudil svoji manželku, které pak periody své, vážné a těžkopádné jako obrněnci, nahlas předčítal. Tak bylo každé neděle.

O něco později přicházel pan listovní buď sám nebo se ženou a nastala „zábava“.

Na stěně proti lenošce Roubínkově visel starý obraz v tmavém, vyřezávaném rámcí. Obraz ten počítal majitel jeho mezi nejvzácnější v celém městě, ba jednou, když nadobyčej se rozohnil, pravil poněkud živěji: „Ať takový někdo hledá! V celém Českém království ho nenajde!“

A nebylo divu. Na obraze tom zpodoběn byl ukrutný Herodes král, jenž dal nemilosrdně betlémská mláďátka povraždit. Byla tu jen jeho hlava vymalována, ale tak důmyslně, že všecken ten krvavý skutek z ní bylo lze vyčísti.

Ovšem musil pozorovatel blíže přistoupit; a tu pak spatřil, že celá hlava uměle složena jest ze samých dětských těl, takže tělíčka bílých dětí tvořila čelo a vlastní obličej, tělíčka pak černých sloužila za vousy a vlasy. Patrně bylo za onoho času mnoho černochoů v městě Betlémě.

Na výtvor ten byl tedy pan aktuár nemálo hrd a nebylo ceny, za kterou by jej byl prodal.

Když kouřil v lenošce, byly zraky jeho obráceny na obraz, a hleděl dále naň, když s manželkou rozmlouval. Ano i když pan listovní anebo někdo jiný přišel, nepatřil mu do očí, nýbrž na ukrutného Herodesa krále.

Snad si tak již navykł, nebo nemohl se dosyta na umělecké to dílo nadívat.

Pan Roubínek byl na svůj úřad velmi bohatý člověk. Jméno to nepřinesla mu jeho manželka, kterou pojal z pouhé náklonnosti a spíše ještě následkem zdravého rozumování o dobrých vlastnostech, zvláště o hospodářském nadání jejím. Nebyloť by dobře domýšleti se, že pan aktuár za svého mládí byl ohnivým a náruživým. Neměnilť se vůbec. Vrstevníci jeho tvrdili, že vypadal před léty zrovna tak jako nyní. Buď tomu jakkoliv, jisto jest, že jmění své zdědil po starém strýci plukovníkovi, který bohatství svého dobyl si za válek napoleonských. – I dnešního nedělního odpoledne, kterého paní Roubínková pro samou nejistotu a zvědavost opominula klidně si zdřímnouti, psal manžel její docela poklidně jako obyčejně list, a to kolegovi a příteli svému panu aktuárovi na zámku a panství rychmburském. Rozumí se samo sebou, že psal německy, ne snad že by mateřským

jazykem svým opovrhoval, ale že byl tak navyklý a že německým jazykem dovedl se v písmě jadrněji a trefněji vyjádřiti. Nebylť pan aktuár nepřítelem své národnosti, ale také ne přítelem. Slovem, byl pravým, celým úředníkem, oddaným milostivé vrchnosti, jenž dbal na starý, obvyklý pořádek a novot z duše nenáviděl. Než podle některých výpovědí jeho bylo možná souditi, že se povznese k mnohým opravným náhledům dějepisným, které od běžných valně se odchylovaly. Tak neměl Žižku za loupežníka a krutého vraha, jak onoho času namnoze ještě mínili. Říkávalť: „Žižka a císař Josef, to byli Čechové!“ A když listovní přikývl hlavou, dodal: „A ten kostel náš, ten je po nich na památku!“ Z dějepisu jenom toto podotýkal, takže se zdálo, jako by jiných osobností dějepisných neznal, anebo znáti nechtěl.

Žižka a císař Josef, nad ně pak Herodes král, byli zamilovanými, ačkoliv jakživ šíře se o nich nerozpustil, než jak uvedeno.

Tak dnes již napsal nadpis a dokončoval první periodu svého listu, když Lottynka rychle vběhla do pokoje a u matinky se zastavila. Nečekajíc ani na její vyzvání, jala se vypravovati svým způsobem a jazykem, čeho se u přítelkyně dověděla. Podobných zpráv, domněnek a různých úsudků bylo plné město.

Nezatajiloť se, že páni filozofové udělali dnešního jitra v koleji takovou revoluci, že profesor ani exhortu nezačav, musil odejít ze sálu.

Paní a dívky a větší část měšťanstva byly na straně studentů, jen vznešenější a starší povážlivě kroutily hlavou; mínily, že to hrubé uražení a že nikterak nelze takového jednání schvalovati.

„Z toho bude výsledek a trestů,“ mínila paní Roubínková.

„To pan Vavřena je také v tom!“ povzdychla Lotty.

„Ale proč jim takovou nevinnou radost kazí.“

„Ó, to už letos opět majáles nebudou. A já jsem se tak těšila!“ povzdychla slečinka a pěkné oči její smutně obrátily se po nových jarních šatech, které již hotové a zvláště na majáles chystané v koutě na posteli roztomile se rozkládaly. Zatím v předním pokoji byla čtoucí Lenka vyrušena. Když dveře tiše se otevřely, sklopila knihu a mile, jako minule, byla překvapena.

Vavřena mlčky pozdraviv, přistoupil k ní a pravil tichým hlasem:

„Jsou tam?“ a ukázal na zadní pokoj.

„Všichni.“

Rozepjav kabát hbitě vytáhl z náprsní kapsy knížku a podal jí Lence:

„Něco vážného. Na prvního máje vám přinesu lahodnější a zábavnější,“ usmál se.

Lenka zatím se podívala na titul.

„Chcete býti filozofkou?“ tiše ptal se Vavřena.

Dívka se zarděla.

„Jen s vaší pomocí.“

Stiskl jí kvapně ruku, a zaklepav, vstoupil do druhého pokoje. Lenka byla v blahém vzrušení. Sice zaslechla lehounký, radostný výkřik Lottynčin, který jindy by ji mrzel, ale dnes! Hleděla dosud na titul knížky:

MOSTEK

ANEB

SESTAVENÍ MYŠLÉNEK O TOM,

NA ČEM KAŽDÉMU ZÁLEŽETI MÁ.

Z MLADÉHO VĚKU A PRO MLADÝ VĚK VYDAL

M. F. KLÁCEL

Co Lenka list za listem v nové knize zvolna převracela a nevědomky hlubokému zadumání se oddávala, byl Vavřena v ohni. Matka i dcera ptaly se o překot pana instruktora, jak se osudná ona věc dnešního rána zběhla.

Filozof odpovídal, jak mohl a směl, a úsměv zjevil se na jeho rtech, když Lottynka jakoby smutně klonila hlavu a v koketném soucitu a v obavách prohodila, že pan Vavřena snad také bude přísně potrestán.

„Jeden za všechny a všichni za jednoho.“

„A majáles?“

„Nebudou,“ odtušila matka, a instruktor mlčel. Tím stvrzoval Lottynce tak nemilou a smutnou pravdu. Vtom však stalo se cos neobyčejného.

Pan aktuár, který na druhém konci pokoje hluboce jsa zamyšlen, novou periodu puléroval, nevšímaje sobě toho, co opodál se hovořilo, položil brk na stůl, a upřev chladné oči na Herodesa krále, promluvil suchým, jednotvárným hlasem.

„Pane instruktor, co to má být? Jaké neslýchané novoty zavádějí se do té češtiny?“

„Čím mohu sloužit, pane aktuáre?“

„Jdu dnes na hrubou a potkám jakéhos pana studenta a ten docela uctivě a slušně, jen co pravda, smekne a pozdraví. Ale jak! ‚Dobré jitro přeji!‘ – Co je to?“

„Zcela správné, pane aktuáre. ‚Vinšuju‘ jak se říká, je německé a ‚dobrýtro‘ není podle gramatiky.“

Přísný pohled svezl se z obrazu na smělého filozofa.

Hned však nato upíral Roubínek opět své oči na Herodesa krále a mluvil k Vavřenovi:

„Mluvalo se tak odjakživa a bylo dobře. Říkali to staří a vysoce postavení mužové a ti tomu snad také tak rozuměli. Taky víme, co je gramatika; Žižka a císař Josef, to byli ti nejlepší Čechové —,“ a umlkl. To mluvalo. Instruktor neodpověděl.

Paní Roubínková zaváděla novou řeč a Vavřena v duchu se smál a doplňuje: „a ten kostel náš je po nich na památku,“ vyšel vyhledat Fricka.

Aktuár skloniv hlavu k brku, kterého se byl opět chopil, nemohl dlouho přijíti do psaní.

Конец ознакомительного фрагмента.

Текст предоставлен ООО «ЛитРес».

Прочитайте эту книгу целиком, [купив полную легальную версию](#) на ЛитРес.

Безопасно оплатить книгу можно банковской картой Visa, MasterCard, Maestro, со счета мобильного телефона, с платежного терминала, в салоне МТС или Связной, через PayPal, WebMoney, Яндекс.Деньги, QIWI Кошелек, бонусными картами или другим удобным Вам способом.